

Uloga sporta u kolumnama Miljenka Jergovića

Češkić, Matej

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:156530>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti

Književno-interkulturalni smjer

ULOGA SPORTA U KOLUMNAMA MILJENKA JERGOVIĆA

DIPLOMSKI RAD

Student: Matej Češkić

Mentor: dr.sc. Zvonko Kovač

Zagreb, 29.rujna 2017

Sažetak diplomskog rada na hrvatskom jeziku

Diplomski rad pod nazivom *Uloga sporta u kolumnama Miljenka Jergovića* bazira se na tematici sporta, koju u svojim publicističkim tekstovima iznosi Miljenko Jergović. Sport ima bitnu ulogu u svim društvenim sferama, i nalazi se svuda oko nas, te je zato tema diplomskog rada. Kroz tekstove Jergović zanimljivo iznosi problematiku koja se odvija kroz temu sporta i kritizira društvo na temelju kolumni. Piše vlastitim publicističkim stilom i iznosi u kolumnama autobiografske motive. Razgovara sa čitateljem, postavlja mu pitanja i pokušava educirati čitatelja o određenoj temi. Rad se sastoji od uvoda u kojem su iznesena tema i informacije o autoru. U nastavku slijedi kratak osvrt pojedinačno na sport i na stil kojim piše. Slijede izabranih devet kolumni koje su uz stručnu literaturu interpretirane i dokazana je njihova svrha, koja potvrđuje mišljenje autora. Na kraju je iznesen zaključak koji potvrđuje teze koje su spomenute u uvodu. Svrha je prikazati kakvu ulogu sport ima u kolumnama Miljenka Jergovića i koliko je važan za cjelokupno društvo. Osim toga cilja, želi se istaknuti poseban stil publicistike kakav njeguje autor kolumni, i ukazati na njegovo stvaralaštvo. Pojašnjene su sličnosti i razlike između jezika novinarstva i književnog standardnog jezika, te podjela novinarstva na tekuće novinarstvo i publicistiku.

Ključne riječi: **sport, kolumna, publicistika, Jergović, tema**

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Sciences

Section of South Slavic languages and literature

Literary-intercultural study

SPORT PURPOSE IN COLUMNS OF MILJENKO JERGOVIĆ

MASTER THESE

15 ECTS POINTS

Student: Matej Češkić

Mentor: dr.sc. Zvonko Kovač

Zagreb, 29 September 2017

Summary

This diploma thesis is based on the topic of sport in columns by Miljenko Jergović. Sport has an important role in all social spheres, and it is a part of our everyday lives and therefore it was chosen as a topic of this diploma thesis. In his texts, Miljenko Jergović presents the problems of our society through sport and criticizes it in an interesting way. He writes in his own publicistic style and includes some autobiographical motives in his columns. He talks to the reader. Asks questions and tries to educate the reader about a certain topic. The thesis consists of an introduction featuring the topics of the columns and information about the author. It is followed by a brief overview of certain sports he writes about and the writing style he uses. There are nine selected columns that have been interpreted by using different theoretical framework. The literature used gives us the affirmation of the author's opinion. The purpose of this thesis was to show the role of sport in the columns of Miljenko Jergović and the importance of his texts for the society in general. Also, the aim was to emphasize the particular style of publicity as nurtured by the author of the columns, and to point out his literary work. The similarities and differences between the languages of journalism and literary standard language, as well as the division of journalism into current journalism and publicity, has also been explained.

Key word: sport, column, publicism, Jergović, theme

Sadržaj

1.	UVOD	1
1.1	Uvod u temu diplomskog rada i biografija autora	1
1.2	Život i sport.....	3
2.	RAZRADA TEME	4
2.1	Uloga sporta i njegove značajke	4
2.2	Funkcionalni stilovi	6
2.3	Novinarstvo Miljenka Jergovića.....	7
3.	SPORT U KOLUMNAMA MILJENKA JERGOVIĆA.....	9
3.1	Sportski pozdrav iz Poljske	9
3.2	Život i sreća.....	12
3.3	„Izdaja“ ili smrt	14
3.4	Odgojno – obrazovna poruka nogometnom milionašu	16
3.5	Sto šezdeset i pet tisuća kilometara	18
3.6	Sportske novosti kao čuvar tradicije	21
3.7	Događaji izvan okvira sporta	23
4.	ZAKLJUČAK.....	27
	LITERATURA.....	29

1. UVOD

1.1 Uvod u temu diplomskog rada i biografija autora

Naslov ovog diplomskog rada je „Uloga sporta u kolumnama Miljenka Jergovića“. Cilj diplomskog rada je naznačiti vrijednost sporta u životu, te tako ga predstaviti kao važnu životnu domenu, koja se također može predstaviti na poučan i pozitivan način kroz književnost, odnosno u ovom slučaju kroz kolumne Miljenka Jergovića. Specifičnost kod ovog diplomskog rada je nezastupljena tema sporta u književnosti, a pogotovo napisana kroz dvije do tri stranice subjektivnog novinarskog teksta, u kojem se na najsažetiji način ulazi u problematiku izabrane teme. Kao uvod u ovaj diplomski rad predstaviti ću ukratko autora kolumni Miljenka Jergovića i njegov opus, zatim ću iznijeti razlog odabira ovakve teme i pojasniti cilj i na koji način ću obrađivati temu.

Miljenko Jergović bosanskohercegovački je književnik i novinar. Rođen je u Sarajevu 1966. godine, no živi i djeluje u Zagrebu, stoga možemo reći da osim što pripada bosanskohercegovačkom krugu književnika, jednako tako pripada i hrvatskom. Završio je studij filozofije i sociologije, no vrlo mlad otkriva svoj talent za pisanjem koji je prepoznat već 1988. godine sa prvom pjesničkom zbirkom „*Opservatorija Varšava*“ koje je izdao u Zagrebu, te dobio *Goranovu nagradu*¹ i nagradu *Mak Dizdar*². Na početku svoje književne karijere piše pjesme, no sa tematikom Domovinskog rata izdaje 1994. godine zbirku pripovijetki „*Sarajevski Marlboro*“ s kojom je međunarodno prepoznat. Za to djelo ostvaruje nagrade za mir Ericha-Marije Remarquea i nagradu Ksaver Šandor Gjalski. Nakon toga opus mu je izričito prozni, pa tako objavljuje romane, novele, eseje, kolumne. Dobio je još i *Njegoševu nagradu*³ za izniman autorski književni opus. Prozni radovi koji su etabrirali Miljenka Jergovića su: zbirke pripovijedaka *Karivani* (Zagreb, 1995), *Mama Leone* (Zagreb, 1999), *Inšallah Madona, inšallah* (Zagreb, 2004), *Drugi poljubac Gite danon* (Zagreb, 2007), novele *Buick Rivera* (Zagreb, 2002), *Freelander* (Sarajevo, 2007), *Volga, Volga* (Zagreb, 2009) i romani *Dvori od oraha* (Zagreb, 2003), *Gloria in excelsis* (Zagreb, 2005), *Ruta Tannenbaum* (Zagreb, 2006), *Srda pjeva, u sumrak, na Duhove* (Zagreb, 2008), *Roman o*

¹ Nagrada za književno ostvarenje u protekloj godini. Nagradu dodjeljuje „Vjesnik“, a ime je dobila po Ivanu Goranu Kovačiću.

² Nagradu dodjeljuje književna manifestacija „Slovo Gorčine“ u Stocu. Dobija se za najbolju prvu neobjavljenu knjigu pjesama.

³ Nagrada nazvana po Petru II Petroviću Njegošu, pjesniku i filozofu, poznat po epu „Gorski vijenac“.

Korini (Beograd, 2010), *Otac* (Beograd, 2010) i *Psi na jezeru* (Zagreb, 2010). Pisac je kolumni koje se izdaju u dnevnim novinama „Jutarnji list“ i na internetskoj stranici pisca. O pisanju Miljenka Jergovića reklo bi se najbolje sa ovim komentaram: „Hrvatsko novinarstvo poštuje komentar i nema novinara koji se nije okušao u toj zahtjevnoj formi. Oni najbolji, najsposobniji ili najvještiji imaju svoje kolumne, redovite rubrike koje njihov list objavljuje uvijek na istome mjestu, pod istim nazivom, tiskane su istim pismom, jednake su dužine i grafičkog oblika. Kolumne se obično ilustriraju autorovom fotografijom ili karikaturom.“⁴ U kolumnama obrađuje sve teme, ponajviše aktualne, i na taj način momentalno ukazuje na određenu problematiku. Temu sporta izabrao sam jer nije dovoljno zastupljena, a Miljenko Jergović kroz sportsku tematiku zadire u sve pore društva i ne boji se progovoriti bez obzira na težinu teme. Upravo iz tih razloga Jergovića se smatra jednim najkvalitetnijih, najproduktivnijih, najčitanijih i najprevođenijih pisaca svoje generacije u Hrvatskoj, a i na području bivše države Jugoslavije. Već sada ima golem i prepoznatljiv spisateljski opus, a jednako tako važan je kao publicist jer je svojim publicističkim napisima i drugim medijskim istupima postao prominentno lice javnog života na već spomenutom području. „On je jedna od najintragantnijih i najinspirativnijih pojava među piscima i javnim licima, što je vidljivo iz činjenice da se o njemu i s njime u javnosti vode brojne polemike (ako je vjerovati narodnoj poslovice, za dobrim konjem prašina se diže) te se često mogu čuti različita pitanja koja se tiču njegove javne i privatne osobe te njegova osobnoga i književnoga identiteta, kao i identiteta jezika kojim piše.“⁵ U ovom diplomskom radu, osvrnut ću se na sportske priče u kolumnama Miljenka Jergovića, te pokušati približiti utjecaj sporta u književnosti, i iz kojih kuteva sve sport može biti primjer za ono što nazivamo životom. U prvom dijelu diplomskog rada pisat ću teorijski o sportu i književnosti, zatim ću povezati ulogu sporta u književnosti i kroz koje se sve društvene aspekte može gledati na sport, a potom ću kroz sportske kolumne Miljenka Jergovića, prikazati sve životne aspekte s kojima autor povezuje sport. Na kraju slijedi zaključak sa vlastitim mišljenjem i osvrtom na temu rada i kolumni.

Za ovaj diplomski rad obradit ću devet kolumni u kojima ću moći u potpunosti iskazati cilj i smisao ovoga rada. Komparirati svakodnevne tematike ljubavi, bola, katastrofe sa temom sporta bit će naizgled teško, no s druge strane, ipak izazovno jer u sport su umješani

⁴ Malović, Stjepan. 2005. : *Osnove novinarstva*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga str.247

⁵ Udier, Sanda. 2011. : *Fikcija i fakcija*, Zagreb: Disput d.o.o. za izdavačku djelatnost, str. 37

svi aspekti ljudskoga života. U očima i duši sporta nazire se osim temeljnog motiva igre, želje za pobjedom, natjecateljskog duha i onaj dio koji se zove svakodnevni život, sa politikom, tužnim ljubavnim pričama, odgojem i obrazovanjem te brojnim drugim životnim situacijama. Za ovakvu vrstu analize kolumni, koristit će se teorija koja se bazira na sportu samom i životnim sferama koji ulaze u domenu sporta i na svoj način utječu na njega. Bit će pojašnjen jezik kojim autor kolumni piše, njegove karakteristike u usporedbi sa jezikom književnosti. Korpus kolumni nalazi se na internetskoj stranici <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/>.⁶

1.2 Život i sport

Život je kompleksan apstraktan pojam koji shvaćamo kroz svakodnevne životne potrebe, poslovne probleme, obiteljske situacije i sve one osobne događaje iz kojih učimo o istom tom životu, koji oblikuju nas i naše mišljenje usmjeravaju na različite puteve. Životne lekcije najbolje naučimo empirijski, no koliko možemo shvatiti život iz tuđih primjera, fikcionalnih likova književnosti, sportskih legendi ili bajkovitih završetaka filmova Hollywooda? Svaki čin u životu kako našem, tuđem ili pak fikcionalnih likova, može nas podsjetiti na već proživljene trenutke ili pripremiti za moguće situacije s kojima ćemo se susresti u budućnosti. Obogaćuje nas svako novo saznanje, svaka nova priča, puni nas emocijama i ohrabruje za daljnji nastavak života. Život piše čudne priče i to je ono što nam autor kolumni donosi, nadu nam pokazuje i tjera strah od neuspjeha i površnosti. Mukotrpan rad višestruko će se isplatiti, samo treba biti ustrajan i vjerovati. Upravo Miljenko Jergović nas uvodi u svijet ohrabrenja, otvara nam oči, i donosi nam svoj osvrt kroz razne grane društvenih aspekata koje su prikazane kroz sport. Kolumne Jergovića bitne su zbog poruke koju nose u sebi, i obraća se čitatelju koji je upoznat sa problematikom, jer se odnose na stvarne, faksionalne situacije, a ne fikcionalne, izmišljene. U kolumnama je situacija takva da Miljenko Jergović daje vlasitit opis situacije i mišljenje, a na čitatelju je hoće li se složiti ili ne sa autorovim razmišljanjem, dakle kritički će postupiti i zauzeti stajalište koje može biti oprečno Jergovićevom ili se može složiti s njime. Svaka osoba ima svoj stav i mišljenje i prema tome se ponaša i djeluje, a čitati nečije mišljenje potiče čitatelja na promišljanje. Kolumne sa sportskom tematikom donose životne situacije u kojima čovjek može pronaći sam sebe, emocije se rađaju i prepoznaje ih u drugim životnim okolnostima, te onda shvatimo

⁶<https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/> posjećeno 25.7.2017

da je sport neizbježna sastavnica života, pogotovo u posljednje vrijeme kada je najbitnije održavati fizičko zdravlje radi manjka kretanja zbog unapređenja tehnologije, uključujući se u sportske aktivnosti, u svrhu poboljšanja ili održavanja vlastitog zdravlja. Živčani sustav, imunološki sustav, kosti, tetive, svaki dio tijela, vanjski ili unutarnji ima koristi od sporta, i zato ga treba prakticirati, biti poticaj i motivacija drugima koji imaju problema sa svojim tijelom i promovirati sport kroz priču i osobnim djelima.

Sport ima značajno mjesto i ulogu u životu društvene zajednice. Važnost sporta nalazimo u društvenim sferama poput proizvodnje, politike, obrazovanja, kulture te raznih drugih grana. Uloga sporta zavisi uvelike od stupnja razvijenosti društvene svijesti o izvornim i potencijalnim vrijednostima sportske aktivnosti. Sport je socijalna pojava koja se sve češće zna promatrati kao problem, zbog zbivanja koji ulaze u domenu sporta, no nemaju veze sa krucijalnom svrhom sporta. Upravo iz problema, odnosno životnih tragedija kakve život pruža, nastaju najbolja, najčitanija djela književnosti. Kada povežemo pojam sporta sa pojmom književnosti, pišu se priče o velikanima, o neostvarenim talentima, čudima. U tim pričama, novinskim člancima, izvještajima spominju se i pojave koje dolaze zajedno sa sportom kao što su profiti, huliganizam, politika, raznorazni interesi i drugo. Cijeli aspekt sporta ulazi u priču i takvog nam se kroz književnost predstavlja, i svaka osoba stvara svoje stajalište na temu sporta.

2. RAZRADA TEME

2.1 Uloga sporta i njegove značajke

Sport je složena društvena pojava, njegovo mjesto i uloga u životu društvene zajednice uvjetovani su koliko stupnjem materijalnog društvenog razvoja, toliko i karakterom društvenih odnosa u sferama proizvodnje i raspodjele, politike i ideologije, obrazovanja i kulture, rekreacije i zabave. Mjesto i uloga sporta u društvu najnesporednije zavise od stupnja razvijenosti društvene svijesti o izvornim i potencijalnim vrijednostima sportske aktivnosti i od realnog društvenog odnosa prema tim vrijednostima. U suvremenom svijetu sport je jako istaknuta socijalna pojava. Njegovi mobilizatorski efekti su privlačan objekt najrazličitijih društvenih interesa. Očigledno je da broj ljudi i raznovrsnost razloga zbog kojih se oni

organizirano i spontano okreću sportu raste iz dana u dan. Uključenost u sportski život postalo je gotovo nezaobilazno. Sport je slijedeći osnovne tokove društvenog života i razvijanjem vlastitih strukturalno funkcionalnih elemenata stekao poseban oblik autonomije. Dakako, sport je i društvena pojava koja se sve češće opaža kao problem. Događanja u sportu i oko sporta potiču na razmišljanje, traže valjana objašnjenja.“ Zdrav razum i nauka, laik i profesionalac, ulažu dosta napora da shvate prirodu sporta, da dosegnu do autentičnih izvora njegove dinamike, kao i do uzroka koji dovode do svih onih, ciljevima sporta oprečnih efekata.“⁷

Sport se shvaća kao jedna od determinanti ukupnog društvenog napretka. U sistemu društvenih potreba i društvene vrijednosti sportska aktivnost se javlja samo dijelom kao nešto što je vrijedno samo po sebi ili kao aktivnost koja zadovoljava nekakve ljudske potrebe. Najčešće sportska aktivnost je sredstvo za postizanje jako različitih društvenih ciljeva. U širkom i slojevitom području društvenih ciljeva na jednoj strani se nalaze ciljevi koji se jedino mogu postići neposrednom sportskom aktivnošću, a na drugoj ciljevi koji sa sportskom aktivnošću odnosno sa njenim stvarnim neposrdnim sihodima nemaju nikakvu nužnu povezanost.“ Društvena vrijednost sporta proporcionalna je njegovoj masovnosti, stalnosti i intezitetu, odnosno ukupnim psihofizičkim i psihosocijalnim efektima masovnog sportskog angažiranja.“⁸ Postoji s druge strane i pristup sportu na koji se gleda kao na jednu u nizu društvenih vrijednosti koje su već ostvarene. U općim uvjetima koji važe za sve vrijednosne transakcije sport se bez problema pretvara u druge društvene vrijednosti te na taj način ona dobra koja čine bit njegove specifičnosti postaju sporedna. Pretvaranje sportskih vrijednosti u potrošačke i stvaranje sportskih „tržišta“ u lokalnim nacionalnim i internacionalnim razmjerima pretvorilo je mnoge oblike sporta u drugačiju djelatnost. Sport nije samo korišten za primarnu aktivnost, već i u svim drugim društvenim sferama. Svaka definicija sporta ili prenaplaćava ili zanemaruje značajke sporta koje su bitne u razmišljanju društva o tom fenomenu: „Sport se opire definiranju djelomice i zato što nije koherentna kategorija. Postoje, naime, tri različita načina na koji se pojam „sport“ upotrebljava. Kao prvo, on se koristi kako bi se referiralo na same igre – pravila i principe koji upravljaju njihovim izvedbama. Drugo, pojam označava društvene institucije sporta – klubove, stadione i službene organizacije u okvirima kojih se sport odvija. Treće značenje tiče se pak kulturalnih i društvenih konstelacija i shvaćanja koja konstituiraju različite sportove.“⁹ Nastankom kapitalizma i građanskog društva sport postaje pristupačan najširim društvenim slojevima. Sport se politizira,

⁷ Havelka, Nenad; Lazarević Ljubiša. 1981. *Sport i ličnost* Beograd: Sportska knjiga str.9

⁸ Havelka N., Lazarević Lj., 1981. *Sport i ličnost* Beograd: Sportska knjiga str.10

⁹ Biti, Ozren. 2012. *Nadzor nad tijelom* Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatska str.10

komercijalizira i postaje profesionalan tako da njime igrači zarađuju za život. Postaje atrakcija, prave se spektakli jer time se odvlači ljudima pozornost od njihovih svakodnevnih briga i problema.

Sport je postao društveni i kulturni fenomen svjetskih razmjera čija razgranatost ulazi u život mladih i odraslih ljudi, kao posao ili razbježavanje, zabava, obrazovanje o vlastitom tijelu, higijena tijela i nije više svrha samo vlastito rasterećenje. Sport je globalna društvena pojava, jer ne doprinosi samo profesionalnim sportašima, već koristi cijelokupnom stanovništvu, a najviše se manifestira kroz zdravlje, poboljšava ljudski život, utječe na socijalizaciju pojedinaca u društvu, pomaže kod učenja, vježba se motivacija i osobnost čovjeka. Sport je neizbježna društvena pojava koja pospješuje naše psihofizičke karakteristike. Svi navedeni razlozi, temelj su zašto je sport odlična tematika koja se treba obrađivati u književnosti ili pak novinarskim člancima, kolumnama, kritikama...

2.2 Funkcionalni stilovi

Standardni jezik podijeljen je na funkcionalne stilove a to su: administrativni, novinarski, znanstveni, razgovorni i književnoumjetnički funkcionalni stil. Za funkcionalne stilove može se reći da je jezik u njima upotrijebljen zbog nekakve funkcije u realnosti kao što transparentnije sredstvo komunikacije. Za ovaj diplomski rad, potrebno je naglasiti da se u kolumnama koristi novinarski stil pisanja, te odrediti njegove karakteristike. U knjizi Sande Lucije Udier *Fikcija i faksija* objašnjena je uloga publicistike u usporedbi sa jezikom književnosti čija uloga nije dovoljno razjašnjena i zapravo je intrigantna. Kao primjer za ta dva funkcionalna stila standardnog jezika upravo su književnost i publicistika Miljenka Jergovića odabrani za primjer. Autorica knjige piše: „Postoji nekoliko ključnih razlika između jezika u funkcionalnim stilovima i jezika književnosti. Načelno se može reći da jezik u funkcionalnim stilovima ima stvarni karakter i kontekst te nije fikcionalan nego faksionalan, da praktično funkcionira i primjenjiv je u stvarnom životu, da je unificiran i teži neutralnosti te da, osim lingvističkim, podliježe sociolingvističkim i izvanlingvističkim zakonitostima. Za razliku od toga jezik književnosti nema stvarni, nego fikcionalni karakter i kontekst. On je estetski konstrukt bez praktične primjene u svakodnevnome životu.“¹⁰ Dakle, jezik književnosti se razdvaja od funkcionalnog stila novinarskoga, zbog sadržaja koji je stvoren

¹⁰ Udier, Sanda. 2011. *Fikcija i faksija* Zagreba. DISPUT d.o.o. za izdavačku djelatnost str.13

mimo stvarnoga svijeta. Moguća su podudaranja književnog svijeta i stvarnoga, ali jezik književnosti ima sasvim drugi karakter i kontekst, za razliku od novinarskog, odnosno u ovom slučaju publicističkog stila. „Međutim, jezik publicistike razlikuje se i od jezika novinarstva, u užem smislu i od jezika u drugim funkcionalnim stilovima po jednom važnom obilježju. Ta ga razlika čini sličnim jeziku književnosti i usporedivim s njim iako je riječ samo o opisnoj, izvanjskoj sličnosti u čijoj je pozadini i srži bitna razlika. Dok jezici funkcionalnih stilova, kao i jezik novinarstva u užem smislu (tekućega, izvjestiteljskoga novinarstva), teže neutralnosti i jednoobraznosti, jezik publicistike, baš kao i jezik književnosti, ima naglašenu autorsku i stvaralačku crtu.“¹¹ Ostali funkcionalni stilovi, a posebice novinarstvo koriste jezik kao izvjestiteljski ili informativni način, dok publicistika Miljenka Jergovića ne samo da izvještava, već dolazi u dodir sa čitateljem na višoj razini, odgaja ga i skreće pozornost na problematiku društva i zajednice. Jergović obrađuje sve društvene teme, za koje smatra da su vrijedne diskusije, pa tako i sportske teme. Sport je duboko ušao u pore društva i kroz njega autor ostvaruje svoje subjektivno razmišljanje koje prenosi na čitatelja. U tom subjektivnom razmišljanju i publicističkom stilu pisanja, veliku ulogu odigrava način na koji se upotrebljava taj funkcionalni stil. Različitim se načinom ne može izreći isti sadržaj.

2.3 Novinarstvo Miljenka Jergovića

„Novinarstvom se može smatrati sve što se piše i objavljuje u medijima (taj naziv obuhvaća ne samo tiskane nego i sve druge medije). Novinarstvo se dijeli na novinarstvo u užem smislu (tekuće, dnevno novinarstvo) i publicistiku. Pojam publicistike obuhvaća samo kvalitetnije i ozbiljnije novinarstvo. Publicist može biti novinar (naravno, ne mora nužno biti novinar, može biti i stručnjak bilo koje struke ili znalac bilo kojeg područja koji piše za novine časopise) koji je vrstan poznavatelj društvenih prilika te erudit s visokim analitičkim sposobnostima. Publicističko pisanje podrazumijeva vladanje najraznorodnijim znanjima i podacima te sposobnost njihova povezivanja s univerzalnim i aktualnim temama, pitanjima i problemima o kojima se piše i govori u javnosti“¹² Ovakvo tumačenje novinarstva, kao podjela na novinarstvo u užem smislu u publicistiku, određuje tekstove Miljenka Jergovića koje je objavio u medijima više kao publicističke. Već je spomenuto u prethodnom paragrafu da je funkcionalnost obavezno i neizostavno svojstvo jezika novinarskih tekstova i da se po

¹¹ Udier, Sanda. 2011. *Fikcija i faksija* Zagreba: DISPUT d.o.o. za izdavačku djelatnost str.13

¹² Udier, Sanda. 2011. *Fikcija i faksija* Zagreb: DISPUT d.o.o. za izdavačku djelatnost str.108

tome publicistika razlikuje od književnosti. U novinarstvu je svrha obavijest, a sredstvo je novinarski izraz koji je uspješniji i bolji ako se doda stvaralački štih, no to ne znači da pripada umjetnosti. Umjetnošću se naziva ono stvaralaštvo koje nema izravnu uporabnu vrijednost, dakle izmišljeno je, odnosno fikcionalno, a bit novinarstva je njegova obavijesnost i upravnost. Na primjeru publicistike, a posebice kod Miljenka Jergovića, čitatelj treba prepoznati namjeru i sugestiju kako treba publicistički tekst shvatiti i prihvatiti.

„Funkcionalnost teksta, međutim, bez obzira na to ipak se ne može poistovjetiti s djelovanjem teksta na primatelja, zbog toga što se funkcionalnost može konvencionalizirati, a djelovanje na primatelja ne može. Ukupna se funkcionalnost teksta ili tekstova može sagledati razlaganjem na njegove pojedinačne funkcije. Govoreći o funkcijama i funkcionalnosti Jergovićevih publicističkih tekstova (a to jednako vrijedi i za tekstove drugih publicista), treba spomenuti da je referencijalna, denotativna ili kognitivna funkcija (koja se odnosi na predmet poruke, odnosno izražava odnos između poruke i referenta) za njih najvažnija.“¹³

Novinarskim tekstovima prenose se obavijesti i poželjno je da budu što objektivniji i sa što više relevantnih informacija. Također, referencijalna funkcija očituje se u rabljenju neutralnih jezičnih sredstava, odsutnosti emocionalnih, što je karakteristika za tekuće novinarstvo.

Izvjestiteljske vrste novinarstva u užem smislu donose najvažnije nove obavijesti na početku teksta, dok u publicističkim obavijesti služe kao temelj, povod za nadgradnju te su ukomponirane u tekst u povezanosti s nereferencijalnim elementima. Mnogi publicistički tekstovi zahtijevaju predznanje i informiranost čitatelja o tematici o kojoj je riječ, u protivnom teško je isčitati značenje i smisao teksta. Jergovićevi tekstovi ekspresivni su što označava autorovu izražajnost i emocionalnost, odnosno subjektivnost u porukama koje šalje čitatelju. Upravo emocionalnost karakteristična je za jezik književnosti i publicistiku, što publicističke tekstove odvaja od klasičnog tekućeg novinarstva koje ima samo obavještajnu funkciju.

Autorski stav prema informacijama koje iznosi i događajima koje opisuje ključna je karakteristika publicističkih tekstova, a taj autorski stav omogućuju upravo ekspresivna jezična sredstva. Publicistički tekstovi imaju konativnu funkciju, koja je usmjerena na čitatelja i djeluje na njegove osjećaje ili misli te izaziva određenu reakciju. Jezična sredstva koja obnašaju konativnu ulogu su obraćanje u dugom licu jednine i množine, oslovljavanje i postavljanje pitanja, korištenje vokativa itd. Osim toga, publicistički tekstovi često su zabavnog karaktera, odnosno imaju ludičku funkciju koja se vidi u humorističnom izražaju autora. Time se stvara višesmislenost teksta, što nije karakteristika novinarstva. Često se u

¹³ Udier, Sanda. 2011. *Fikcija i fakcija* Zagreb: DISPUT d.o.o. za izdavačku djelatnost str.110

tekstovima Miljenka Jergovića može pronaći vulgarizam koji pojačava ekspresivnost na određenu temu ili ironija koja nerijetko na humorističan način ukazuje na poantu teksta. „Sve nabrojene i opisane funkcije zajedničkim djelovanjem, implicirano ili eksplicitno, primarno ili usputno, nehotice ili s namjerom ostvaruju poučnu, pedagošku svrhu publicističkog pisanja. Pedagoška se svrha ogleda u informiranju javnosti o osjetljivim društvenim pitanjima i ukazivanju na njih te u senzibiliziranju javnosti i nuđenju određenoga svjetonazora, mišljenja i stava o problemima te eventualnih rješenja.“¹⁴ Temeljni zadatak je doprijeti do čitatelja, i pokušati sa svojega gledišta prezentirati valjanu reakciju na određenu situaciju. Radi izražavanja osobnog stava prema pojavama i događajima Jergović podastire sebe kao građansku osobu i time osobno staje iza svake tvrdnje koju iznosi. Priče iz njegovog života najviše su kao primjeri, usporedbe i parabole. Pisac kada svoju biografiju prenosi u književno djelo ona postaje fikcija, dok je u publicistici stvarni kontekst biografije izuzetno važan jer iznosi svoju građansku, novinarsku faktografiju te stvara svoj prepoznatljiv javni profil. Prisutnost autora prepoznaje se u publicistici kroz više načina. Jedan je da je autor prisutan u tekstu kao subjekt u prvom licu množine, i predstavlja skupinu istomišljenika, te se identificira s njima. Drugi način je prisutnost u prvom licu jednine, i iznosi činjenice sa svog stajališta. Treći način je obraćanje čitatelju kroz tekst neformalnim načinom, pristupa čitatelju govoreći im *ti*. Četvrti način je obraćanje čitatelju u množini, odnosno formalnim načinom koristeći oblik *Vi* iz poštovanja. Jergovićev publicistički rukopis također krasi karakteristični leksemi i frazemi turskoga podrijetla koji su tipični za bosanski kulturni prostor, dok se u hrvatskom jeziku smatraju vrlo egzotični i pomalo neumjereni. U pisanju se vodi vlastitim izražajnim potrebama, a ne težnjom za pročišćavanjem jezika i reduciranjem izražajnih mogućnosti.

3. SPORT U KOLUMNAMA MILJENKA JERGOVIĆA

3.1 Sportski pozdrav iz Poljske

Natjecanje sportaša skoro nikada se ne odvija bez gledatelja ili navijača. Prisustvo gledatelja, navijača koji podržavaju svoj klub ili svog sportaša ima veliki utjecaj na odvijanje susreta, pa tako i na konačan rezultat. Fenomen sportske publike sve više dobija na značaju

¹⁴ Udier, Sanda. 2011. *Fikcija i faksija* Zagreb: DISPUT d.o.o. za izdavačku djelatnost str.114

zbog nereda koji se događaju na sportskim terenima. Sport je poprimio obilježje spektakla i kao takvo privlači brojnu publiku. S jedne strane sport služi kao ritual za odstranjivanje napetosti, koja svakim danom postaje veća zbog ubrzanog načina života. S druge strane bilo kakva vrsta takmičenja također bi trebalo postati odstranjivanje napetosti i stresa za svu publiku, jer dolazak na utakmice znači užitek gledanja određenog sporta i navijanje za svoj omiljeni klub ili svog omiljenog sportaša. Pravi primjer takvog moralnog i zrelog ponašanja sportske publike zbio se na Europskom prvenstvu u rukometu u Poljskoj. Unatoč čudu koje se dogodilo, tako što je hrvatska rukometna reprezentacija za prolazak trebala pobijediti sa jedanaest golova razlike poljsku rukometnu reprezentaciju, poslije utakmice vjeru u navijače i pravu bit sporta vratila nam je poljska publika, a ovako to Miljenko Jergović vidi i opisuje u svojoj kolumni: „Novine će poslije pisati da su Hrvati porazili, zgazili, uništili, te sve u svemu do kraja ponizili Poljake. Ali je u nekom okviru u dnu stranice primijećeno i nešto drugo: iako je poljska reprezentacija tako dramatično izgubila – jer ni čuda ne može biti bez drame – njihovi se navijači nisu prestali radovati, niti su prestali navijati i pjevati svoje mahom neborbene pjesme. Nije im bilo na kraj pameti da zvižde svojim reprezentativcima. Umjesto toga pljeskali su hrvatskim. I ne samo da nisu bili poraženi, zgaženi, uništeni, te sve u svemu do kraja poniženi, nego su se i sami uživjeli u čudo. Naše su novine zaključile kako su Poljaci kulturni.“¹⁵ U takvom ponašanju ne vidi se trag internacionalnog suparništva, igra se svodi na njenu vlastitu bit, pljeskom se pozdravljaju ekipe za koje se navija, i ekipe protiv koji se igra, jer su dali sve od sebe i jedni i drugi da postignu što bolji rezultat. Kroz ovakvu temu o sportu, nailazi se na šire društvene probleme, jer nezadovoljstvo navijača, u ovom slučaju mogu se osvrnuti na navijače države Hrvatske i usporediti sa poljskim navijačima, problemi ne izviru iz samog nezadovoljstva sportskom izvedbom, već iza sebe ima dublju pozadinu umješanosti politike u sport, mita i korupcije, monopol nad sportom i brojne druge životne sfere koje nemaju nikakvu važnost za samu svrhu sporta. Stadioni i sportske manifestacije postali su tvornica emocija koja potiču nacionalizam, izričaj političkih poruka, simbola, ideoloških orijentacija. Nadalje u tekstu govori Jergović: „Ovom prilikom oni samo drugačije gledaju na stvari. Za njih je rukomet igra, a ne rat ili neki drugi oblik nacionalnog samoostvarenja. U igri za njih nema ni poraženih ni poniženih, nego samo oni koji su izgubili utakmicu.“¹⁶ Naša razmišljanja i odgoj naš koji dolazi ne samo iz obitelji, već društva cjelokupnog, novina, televizije, interneta, profiliraju ljude prema nacionalizmu kroz vrijeđanje

¹⁵ Jergović, Miljenko. *Otkad je svijeta ljudi žude za čudima* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/otkad-je-svijeta-ljudi-zude-za-cudima/> 10.08.2017

¹⁶ Jergović, Miljenko. *Otkad je svijeta ljudi žude za čudima* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/otkad-je-svijeta-ljudi-zude-za-cudima/> 10.08.2017

drugog, umjesto podržavanja svog. U knjizi Dragana Kokovića *Sport bez igre* navodi se umješnost svih drugih društvenih sfera u sport: „Sport očigledno postaje poligon i za one socijalne, političke i vrijednosne poruke koje inače po samoj svojoj plemenitosti i humanističkoj naravi ne bi morao imati. On je na direktan način izraz nekih globalnih stanja koja se inače na drugim područjima ne manifestiraju ili se manifestiraju tek latentno sa slabo prepoznatljivim znakovima i simbolima. Sport tako, u dobroj mjeri, postaje nabijen direktnim socijalnim i političkim porukama koje i inače postoje u društvu.“¹⁷

Druga tema ove kolumne o sportskom čudu, nije samo navijačko čudo već rezultat koji je bio ostvaren, i igra reprezentacije Hrvatske bila je ravna čudu, bez grešaka, puno odličnih poteza, velik postotak preciznosti. Svi ti elementi su se poklopili tu večer i Hrvatska je napravilo sportsko čudo. Pisac kolumne započinje sa objašnjavanjem čuda, odnosno priželjkivanjem publike, navijača da se dogodi čudo, jer time su ljudi obasjani bar na trenutak i uvjereni da nisu sve vidjeli još, da su čuda moguća još uvijek. Taj sportski događaj bio je pravo remek djelo, priča kakvu bi rijetko tko uspio napisati ili povjerovati u svoju priču da je moguća. Na kraju Miljenko Jergović završava svoju kolumnu sa usporedbom igre i rata i zašto u ratu ne postoje čude, već poraženi samo, i koliko je razgovor bitan za društvo: „U nas ne razgovaraju, u nas se ili slažu jedni s drugima, ili vrijeđaju, i diskvalificiraju one s kojima ne bi da razgovaraju. I tako se onda rađa ono iz čega više nema izlaza. Iako rat nije igra, ponekad se dogodi da nastane kao posljedica neadekvatne društvene igre ili igre s društvenom zajednicom. Takav rat je građanski rat. S pucanjem ili bez pucanja svaki građanski rat završava s malo pobjednika i mnogo poraženih. A nakon što vrijeme prođe, ni šačica pobjednika iz građanskog rata više nisu pobjednici. I onda iz osjećaja zajedničkog poraza nastupa pomirenje. Tužni finale jedne duboke pogrešne igre u kojoj nikako čudo nije bilo moguće. Samo rat.“¹⁸ Pisac kolumne ovdje se dotiče i povijesti, ne tako davne koja se odvijala na prostoru bivše države Jugoslavije, i to opisuje kao građanski rat, kao rat istoga naroda u kojem na kraju nema pobjednika, jer to nije igra. U ratu postoje samo poraženi, fizički, duhovno, moralno. Nitko u ratu ne pobjeđuje, ostavlja rat samo strahote koje ne moraju nužno biti ocrtane na ljudskim tijelima, već u ljudskim dušama, mislima, snovima...

¹⁷ Koković, Dragan. 1986. *Sport bez igre*, Beograd: NIO „Univerzitetska riječ“ str.108

¹⁸Jergović, Miljenko. *Otkad je svijeta ljudi žude za čudima* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/otkad-je-svijeta-ljudi-zude-za-cudima/> 10.08.2017

3.2 Život i sreća

U sljedećem tekstu, naglasak je stavljen na život, sreću, odnosno prave životne vrijednosti, i na koji način se to sve može proživjeti. Osim tih tema u pozadini teksta krije se motiv nacionalnosti koji Jergović kroz kolumnu o sportu naglašava i iznova se vraća njemu. Pripadnost nekome osjećamo kroz djela koja je netko učinio za nas, i tako se razvija ljubav i povezanost između dva tijela. Ova kolumna će biti primjer u kojem će osjećaj pripadnosti zajednici, državi ili osobi nestati upravo zbog doživljenih (ne)djela, koje se osjete na vlastitoj koži. Život često zna vratiti udarac, i u najmanju ruku prolazi se nekažnjeno, izvuče se sa „sitnim ogrebotinama“, dok s druge strane isto tako zna nagraditi trud, uloženo vrijeme, i osmjehne se sreća i vrati za sve one propačene trenutke, životnu nepravdu. Povijest piše velike pobjednike i kao takvi će se pamtili, no što je s onima koji su se tokom svog života borili sa više problema, i na kraju se izborili sa svim nevoljama i napokon ostvarili svoje ciljeve usprkos svim poteškoćama. Ova kolumna pod nazivom „Žena koja je dokazala da je sport manji od života“ upravo o tome i govori na primjeru hrvatsko- talijanske tenisačice Mirjane Lučić Baroni. Ona je žena koju život nije mazio, koja se oduprla ocu i pobjegla daleko od njega, od svoje države jer ju njena država nije mogla zaštititi kao što i govori u tekstu: „Na tome se razišla sa zajednicom iz koje je potekla, ali i sa zemljom koja ju nije uzela u zaštitu. Iako, što je to Hrvatska Mirjane Lučić Baroni? Je li to zemlja onih koji stoje iza šaka koja pada po njezinom licu ili je to zemlja Gorana Ivaniševića, koji je njoj i njezinima pomogao da pobjegnu?“¹⁹ U teniskom smislu pala je vrlo nisko, od profesionalizma do potpunog amaterizma, ali se nije predavala. Jergović sa pitanjima komunicira sa čitateljem i njemu se obraća i cijelom narodu. Odlazak u Ameriku i posljedica očevih batina rezultirali su dijagnozom posttraumatskog stresa. Liječenje tabletama i pravna borba sa agencijom koja ju je zastupala dovela ju je do kraha. Jedna od najperspektivnijih mladih igračica na svijetu, dotaknula je dno u svojoj karijeri, samo zbog svojih ljudskih prava, zbog svoga obraza i morala. Možda bi uspjela puno više postići u tenisu da je ostala i trpila tešku čizmu na svojim leđima. Nakon par godina odsutstva iz profesionalnog tenisa, ponovno je krenula sa igrama vrijednim pažnje, ponovno su je hrvatski novinari počeli proglašavati „našom“ i tu nastaje žal za takvom igračicom i draguljem što ju država nije uspjela zadržati i obraniti pred nasilnim ocem. Priča o zlostavljanju ostala je po strani, šesnaestogodišnje dijete protiv riječi njenog oca, ujedno i trenera. Ova priča govori kroz sport o moralu i granicama koje smo spremni

¹⁹ Jergović, Miljenko. *Žena koja je dokazala da je sport manji od života* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/zena-koja-je-dokazala-da-je-sport-manji-od-zivota/> 12.08.2017

trpiti, o teškom životu i odricanju kako bi svoj život usmjerila ostvarenju djevojačkog sna. Dragan Koković u svojoj knjizi navodi: „Za moral se obično kaže da je to standard društvenog ponašanja koji pojedinci treba da usvoje kako ne bi dolazili u međusobni konflikt, ili u sukob sa širom društvenom zajednicom. Moral je uvijek prosuđivanje o ljudskim postupcima (dobrim ili lošim) i kao takav on izražava: a) odnos čovjeka prema zajednici; b) odnos čovjeka prema drugom čovjeku; c) odnos čovjeka prema samom sebi.“²⁰ Sportski moral jednak je moralu ljudskom, samo je različita strana ljudskog morala, po ničem se na razdvaja. Sportska strana ljudskog morala jedino se i može razumijeti s osnovnim i općim problemima čovjeka. Moral se izražava kao osobni i kolektivni napor da se ostvari jedno poželjno društveno stanje. Iz tog razloga u moralu se ne prosuđuje samo, već ohrabruje, trpi, predlaže i savjetuje. „Svaki moral nudi određen model koji treba da usvoje svi pojedinci da bi se razvijali u skladu sa tipom ličnosti, poželjnim i tipiziranim ponašanjem (modalna ličnost). Teorija modalne ličnosti pokazuje izvjesne uznemirujuće sličnosti sa popularnim stereotipima. Stereotipi usmjeravaju na ono što je zajedničko svim članovima jedne grupe, umanjujući važnost varijacija unutar te grupe i ističući razlike unutar grupa.“²¹ Problem nedostatka vlastite osobnosti i danas je među nama. Povodi se trendovima, stereotipizira se svako ponašanje određene zajednice i svrstava u isti koš. Također, sve se odnosi i na sport, gdje sportaši ne bi trebali biti samo uloge koje obavljaju svoj posao, već tvoritelji svoga života. Apsolutnu poslušnost i pokoravanje ne bi se trebalo tražiti od njih, te u svakom trenutku oni moraju imati svoje „ja“ i reći odlučno „ne“ na djela koja se rade protiv njihove volje. U ovoj kolumni kojoj je tema život Mirjane Lučić Baroni upravo se te norme morala provlače kroz bit kolumne. Šeasnaestogodišnje dijete učinilo je najbolje u skladu sa situacijom, u skladu sa svojim odgojem, obrazovanjem, karakterom i moralom. Nitko ne zna što bi bilo da je ostala uz svoga oca u Hrvatskoj, možda bi pokleknula i psihički doživjela slom, a možda bi imala karijeru punu trofeja i uspjeha. Miljenko Jergović upravo takvu misao traži od čitatelja, jesu li privatni život, zadovoljstvo i sreća bitniji od sportskoga uspjeha, miliona novaca i slave. U svojoj kolumni Jergović piše: „Sport nije veći od života. Zato je, između ostalog, doping i zabranjen. Sport baš mora biti manji od života da bi sportski rezultati išta vrijedili. I kada bi pobjeđivala na terenima bez sudaca, i kada se neki dan uspinjala do polufinala Australian Opena, kada je senzacionalno pobjeđivala Karolinu Pliškovu i kada je zatim očekivano gubila od Serene Williams, Mirjana Lučić je svakom svojom gestom pokazivala da je tenis mnogo, mnogo manji od života. I upravo zato ona je veća sportašica od

²⁰ Koković, Dragan. 1986. *Sport bez igre* Beograd: NIO „Univerzitetska riječ“ str.118

²¹ Koković, Dragan. 1986. *Sport bez igre*, Beograd: NIO „Univerzitetska riječ“ str.119

toliko nacionalnih šampionki, čije će statistike zaslijebiti naciju i uvjeriti ubogi puk kako je u sportskim pobjedama jedino naše „mi“ i kako smo po svojim sportskim prvacima veći i važniji od drugih naroda i zajednica.“²²

3.3 „Izdaja“ ili smrt

U slijedećoj kolumni koja je izabrana za primjer, riječ je iznova o Poljskoj, ovoga puta o jednoj osobi, sportašu o kojem je Miljenko Jergović napisao književno djelo pod nazivom „Wilimowski“. Ernest Wilimowski rođen u Katowicama u Poljskoj, bio je poljsko – njemački nogometaš, koji je igrao za obje reprezentacije. Ništa čudno, pogotovo u današnje vrijeme gdje je uobičajno već da igrači tokom karijere igraju za više država, pa tako i svoju državnost mijenjaju s obzirom na sport. No, ova kolumna govori ipak o fenomenu politike u sportu, štoviše o pitanju jednoga života koji je zbog sporta mogao biti oduzet. Ernst Wilimowski rođen je kao Nijemac, ali uz očuha koji ga je posvojio osjećao se i postao je Poljakom. Prve ozbiljnije nogometne korake započeo je u Poljskoj, i kroz reprezentaciju prometnuo se u najboljeg igrača poljske reprezentacije, kasnije i igrača koji je zabio najviše golova u jednoj sezoni u Poljskoj Prvoj ligi. S početkom Drugog svjetskog rata, preuzeo je natrag svoje njemačko državljanstvo i nakon tog izdajničkog čina Poljaci su zauvijek prekrížili svoju najveću zvijezdu. Kada je 1974.godine na Svjetskom prvenstvu u Njemačkoj, Poljska postigla svoj najveći uspjeh – treće mjesto – Wilimowski je htio pozdraviti svoje sunarodnjake, no oni su ga odbili, postao je vječna lutalica, neprihvaćen od naroda i društva. Cijeli ovaj uvod u život Ernesta Wilimowskog bitan je zbog osjećanja koji nastaju dok se izgovara njegovo ime, odnosno kako se može interpretirati Wilimowski kao sportska ličnost kroz književnu dramatiku, je li zapravo osoba koja se pamti kao legenda zbog svojeg sportskog umijeća ili nepoželjni „izdajnik“. Ovako to opisuje Miljenko Jergović: „Ernest Wilimowski je, govorim, nakon svega što se dogodilo, za Poljake bio izdajnik i Nijemac, dok je za Nijemce bio izdajnik i Poljak. Teška sudbina, ali se jedino na životopisima takvih ljudi Europa stvarno ujedinjuje. Kao zajednica kultura, a ne kao zajednica banaka. Netko pita za opisivanje nogometne igre u književnom tekstu. Sport i književnost su, kažem, dvije po svemu

²² Jergović, Miljenko. *Žena koja je dokazala da je sport manji od života* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/zena-koja-je-dokazala-da-je-sport-manji-od-zivota/> 12.08.2017

suprostavljene discipline.²³ Je li sport manji od života bilo je pitanje u prošloj kolumni, te se ovdje pitanje također pojavljuje. Koliko ponos i obraz zapravo koštaju, je li bitno što se cijeni vlastiti život više od sporta, i s obzirom na opsadno ratno stanje bira se život i sreća, a izbjegava mučenje, ropstvo i smrt. Njegova ljudska kvaliteta, gleda se kroz oči napaćenog, krvavog naroda, koji je u sportskoj ličnosti vidio svoj uzor, ideal, jedan simbol koji daju snagu za vrijeme teških razdoblja. Problem naroda je što se igrače doživljava kao svoje vlasništvo umjesto kojeg oni određuju kako će postupiti, i kada dođe do „neposluha“ briše ga se iz života naroda. Ako je narod ponosan stajao sa poljskim simbolima i ginuo, isto se očekuje od drugih, najčešće je takvo razmišljanje. Možda je takav stav nepravedan, jer se uskraćuje drugome njegovo pravo na odabir, ali za borbu za svoju domovinu ostaju samo oni kojima se može vjerovati, jer povjerenje je ključna stvar za velike uspjehe, životne, poslovne pa tako i sportske. Poljska je vjerovala Ernestu Wilimowskom i baš zato je postao izdajnik. Rat nema smisao, jedino što se ocrtava je pohlepa za teritorijem, pohlepa za moći, pohlepa za pokoravanjem drugog naroda. Nakon uzimanja njemačkog državljanstva natrag, nacionalnost za Wilimowskoga zapravo nema težinu. Kasnije neprihvaćen sa obje strane granice, ne osjeća pripadnost, izgubivši zauvijek svoje dostojanstvo prema narodu koji ga je prihvatio kao svog, te isto tako odbacio. „Pitanja Wilimowskog“ protežu se i danas u sportu, u otkazivanju reprezentaciji, odbijanju igranja za istu zbog razloga kakve nitko ne bi naveo u svoju obranu ako bi morao otići braniti domovinu sa puškom u ruci. Nacionalnost za Wilimowskog je bila dvosjekli mač koji je probio tijelo i dušu i zapeo na polovici, ne pomičući se, dajući osjećaj lutanja duši, i osjećaj srama tijelu, bacajući ljagu na njegovu sportsku veličinu. Problem Wilimowskog ne bi se nikada protezao da nije bilo rata. Ostao bi Poljakom zauvijek, ponos nacije, kojeg bi svi uzdizali u svakoj priči, a ovako je samo jedna neostvarena sportska legenda, o kojoj će se prepričavati priče sa distancom, i koja dokazuje da je sport ipak manji od života. Književnost takve priče i primjere dočekuje raširenih ruku, jer narod voli dramatiku. I baš zato, možda niti Dražen Petrović, ne bi bio Dražen Petrović da nije skončao na takav način. Na temelju legende, napisane su knjige, snimljeni filmovi, otvoreni muzej, nazivani trгови, ulice. U tom smislu, sport u kolumni ima nepobitnu ulogu jer usmjerava čitatelja na pravi put, tjera ga na promišljanje o puno dubljim temama, nego što sport zaista jest. „Dok nogomet slavi pobjednike i jedino ga se oni i tiču, književnost se bavi gubitnicima. Najveći poraz socijalističke estetike i naracije, a možda i najveći poraz druga Staljina, zbio se

²³ Jergović, Miljenko. *Poljski putopis od Ernesta Wilimowskog do Roberta Lewandowskog* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/poljski-putopis-od-ernesta-wilimowskog-do-roberta-lewandowskog/> 13.8.2017

u pokušaju da se književnost i film okrenu pobjednicima. A to ne može. Netko me pita za hrvatsku reprezentaciju i ulogu nogometa u nacionalnoj homogenizaciji. Kažem istinu, pa me poslije malo boli trbuh. Milije mi je o Wilimowskom. Što Robertu Lewandowskom nedostaje da mu bude ravan? Tragika. I strašni dvadeseti vijek. To mu nedostaje.“²⁴ Činjenica je da sport nije apolitičan, i o tome govore situacije poput ove navedene u kolumni gdje se sport pretvara u traganje za nacionalnim identitetom ili se koristi za učvršćivanje političkog sistema.

3.4 Odgojno – obrazovna poruka nogometnom milionašu

„Tko je bez grijeha neka prvi od vas baci kamen na nju...“(Iv 8, 1-11) - citat je iz Biblije, kojim Isus odgovara na zahtjeve naroda koji žele kazniti kamenovanjem ženu uhvaćenu u preljubu. Kaže se u narodu, ljudski je griješiti, a isto tako još više ljudski je opraštati. U kolumni koja je izabrana za primjer, riječ je o pogriješci, odnosno u vjerskom, kršćanskom ili pak biblijskom rječniku grijehu, kojeg izravno povezujemo sa „kršenjem zakona“ kojeg je netko od bogova, zavisi u kojeg se vjeruje, postavio za svoj puk i time se određeni dio društva vodi. S druge strane, država i u njoj donešeni zakoni, jednako tako neke grijehe koji su vjerski tretiraju kao negativan i osuđujući čin prema drugome i u tom smislu se kažnjava osobu na pravnoj razini. Tema ove kolumne pod nazivom „Isprika vrijedi više od psovke“ bazira se na psovci hrvatskog nogometaša Luke Modrića, koji nastupa za Real Madrid, klub iz španjolske prijestolnice po istoimenom gradu, Madridu. Tabloidi, dnevne novine, raspisale su se o gafu hrvatskog veznog igrača, koji je vulgarizmom „počastio“ slovenskog suca tijekom utakmice, i s takvim pogrđnim riječima cijeli kontekst sporta pada u vodu i biva zaboravljen. Naglašavajući u psovci nečiju nacionalnost ne vrijeđa se samo pojedina osoba, već cijela nacija koja je spomenuta kroz psovku u intimnom činu hrvatskog reprezentativca i slovenske majke suca Skomine. U sportskom takmičenju, uz mnoštvo emocija, uzavrele krvi dozvole se riječi ili potezi koji nisu u skladu sa normalnim ponašanjem osoba. U ovom slučaju, kamere su sasvim slučajno uhvatile Modrićeve riječi, i stavljen je na stup srama, jer ga se promatra kao uzornu osobu ili pak nadčovjeka jer zarađuje vrtooglave milijune i strašno je dobar u svom poslu. Od sporta i na neki način bezazlene psovke koja se često sportašima u afektu omakne, i koja je postala već sasvim normalna pojava jer i poznati sportaši su samo ljudi, masovni mediji napisali su vijest koja je lansirana sve do FARE

²⁴ Jergović, Miljenko. *Poljski putopis od Ernesta Wilimowskog do Roberta Lewandowskog*<https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/poljski-putopis-od-ernesta-wilimowskog-do-roberta-lewandowskog/> 13.08.2017

(Football Against Racism in Europe) – organizacije koja se bavi suzbijanjem rasizma u Europi na nogometnim terenima. Ne zna se broj psovki ljudi koji su isto tako opsovali tokom te utakmice ili bilo koje druge, upućene na adresu majke slovenske, srpske ili njemačke, i nisu bivali kažnjeni niti prozivani jer su opsovali u svojoj kući ili kafiću. Javne osobe promatra se na drugačiji način i na koži Luke Modrića ispravljaju senepravda, koju nitko ispraviti ne može. Ozren Biti u svojoj knjizi *Nadzor nad tijelom* piše o medijskoj intervenciji u sportu, te navodi primjer gdje naknadno pokušalo sabotirati igrača, zbog njegovog nesportskog ponašanja. Povlači se pitanje, jesu li mediji doprinijeli težini psovke, kako svjetski, tako i domaći, koji su se naslađivali i pisali ponosno o njegovoj psovci, zauzimajući stav kako je hrvatski reprezentativac glavni igrač, koji sve smije, sve do jednom. Moguće je da su određene televizijske kuće zatražile kaznu za Modrića kako ne bi igrao u slijedećoj utakmici, i tako potaknule organizaciju protiv rasizma na reakciju, što ilustrira da televizija u vrhunskom i profesionalnom sportu nadzire tijelo. Dakako, Modrićeva psovka samo je ogledni primjerak čovjeka jedne države, gdje je sasvim normalna pojava psovati majku sa nacionalnim atributom ispred. Jergović piše o tome ovako: „Posljedice isprike ćemo, dakle, osjetiti mi, skupa s Lukom, jer ni njegova psovka nije samo njegova. Kako sad to, već ste pobjesnili? Pa lijepo, ako su tabloidi guštali nad materom slovenačkom i ako je, recimo, meni bilo neugodno što sam u izravnom prijenosu doživio Modrićevu psovku, to znači kako i tabloidi i ja u svemu tome sudjelujemo. Samo je isprika privatna i intimna stvar. Nju je Modrić izgovorio u svoje ime, a opsovaio je u ime svih nas i u ime kulture u kojoj je takva psovka normalna.“²⁵ Iz aspekta društva koje se bavi borbom protiv rasizma, ovakav čin se mora sankcionirati i ukazati na njegov loš utjecaj, jer u suprotnom dolazi do odobravanja takve vrste ponašanja, a njegovim se primjerom može povesti cjelokupno gledateljstvo, pa tako i djeca kojima je Luka Modrić uzor. Ova kolumna jednako kao takva svjetska organizacija koja se bori protiv rasizma, djeluje na čitatelje i samim obraćanjem pozornosti na njegov prostački čin sa popratnim komentarom usmjerava čitatelja na normalno i moralno razmišljanje kojim se treba voditi. U ovoj kolumni sportske tematike, misao je odgojno – obrazovnog karaktera, gdje se prihvaća činjenica da svatko može pogriješiti, ali iskreno iskupljenje je bitnije od grijeha, jer se time pokazuje ljudskost i empatija koja stanuje u ljudima. Zaboraviti djela i riječi koje se dogode na štetu čovjeka nije lagano, no istinska vrijednost čovjeka leži u njegovoj sposobnosti praštanja. Što je prethodilo njegovoj psovci sada zaista nije niti bitno, jer ostaje zapamćeno kako je najbolji veznjak današnjice psovao, i pri tome uvrijedio ne samo jednu

²⁵ Jergović, Miljenko. *Isprika vrijedi više od psovke* <http://www.autograf.hr/isprika-vrijedi-vise-od-psovke/> 20.08.2017

osobu, već čitav narod. „Onoliko koliko je Luki Modriću stvarno neugodno, toliko njegova isprika i vrijedi. A izgleda da mu je stvarno neugodno. Nije važno što će o tome misliti Damir Skomina i njegova ekipa, niti što će misliti svi Slovenci redom, jer smisao isprike se ne ispunjava i ne ostvaruje u Drugome, nego se ispunjava i ostvaruje u onome tko se ispriča, i u onima u čije ime se ispričava.“²⁶ U ovoj kolumni Jergović kroz ispriku kratko se dotiče i svih drugih isprika koje čujemo svakodnevno u vijestima. Jesu li te isprike iskrene, i jel isprika stvarna ako se poslije nje uvijek nešto još nadoda, baš poput političara kojima pozicija na kojoj se nalaze i formalnost naređuju što će reći, na koji način, kada i kome. Kako ne bi generalizirao i sve svrstao u isti koš, Jergović navodi ispriku njemačkog kancelara čijim primjerom pokazuje da ima nade dok je takvih ljudi. „Je li moguće učiniti ono što je učinio Willy Brandt? Zapravo i nije. Ili jest, ali u nekom posve drugom smislu: kada je taj veliki i genijalni čovjek kleknuo u Varšavi pred poljskim i židovskim žrtvama pogubljenim u njemačko ime, on se, zapravo, obratio Nijemcima. Rekao je: pogledajte, njemački kancelar kleči! Tako je strašno i nepopravljivo ono što smo učinili da njemački kancelar kleči. S njime kleči simbolička, a ne stvarna Njemačka, ali to je već mnogo.“²⁷ Činom isprike, ne može se ispraviti već ono što se zbilo, ali je moguće pokazati žaljenje za time, nekada je i to dovoljno. Čovjek uči dok je živ, a lijepo ponašanje koje djecu uče roditelji, bake i djedovi, učitelji treba im ostati zauvijek. Nema tog novca kojim bi se mogao otkupiti grijeh i zaboraviti na njega, jer nešto što se dogodilo ostaje u sjećanju, ako ne tamo, onda zapisano u medijima i dostupno u svako doba dana ili noći. Sport je svojevrsni znak raspoznavanja i slika vlastitog društva i sistema, i poželjna je sa stajališta politike u međunarodnom kontekstu. U situaciji Luke Modrića sport se uzdiže na nivo države, i upućuje se jedna negativna poruka, koja se može zamjeriti kada dođe do nekakvog spora, a to vrijeme je upravo i došlo.

3.5 Sto šezdeset i pet tisuća kilometara

Franjo Mihalić protagonist je kolumne pod nazivom „Franjo je oprčao svijet i za Hrvate i za Srbe“. Povijest Franje Mihalića, nije najbolje znana danas, zbog jednog jednostavnog razloga – njegova postignuća bila su davnih godina ostvarena, a mjesta u novinarskim sportskim pričama za istinskog sportaša poput Franje Mihalića nema. Razlog

²⁶ Jergović, Miljenko. *Isprika vrijedi više od psovke* <http://www.autograf.hr/isprika-vrijedi-vise-od-psovke/> 20.08.2017

²⁷ Jergović, Miljenko. *Isprika vrijedi više od psovke* <http://www.autograf.hr/isprika-vrijedi-vise-od-psovke/> 20.08.2017

zbog kojeg hrvatski ili srpski državljanin, kako god se uzme, nije spominjan u člancima, vijestima, je njegov odabir da bude apolitičan, odnosno da svoj život ne dovede u opasnost u teškim političkim vremenima, gdje krivi pokret u političkom smislu, skraćuje čovjeka za glavu. Franjo Mihalić, zvan Jura, rodio se davne 1920.godine, u selu kraj Kutine. Njegova moć fizičke izdržljivosti i snaga volje, napravila je od njega sudionika Olimpijskih igara i ne samo to, već osvajača srebrne medalje u maratonu, 1956.godine u Melbourne-u. No, za ovu priču potrebno je znati više o njemu i njegovom životu prije i poslije tog sjajnog rezultata. Do svoje šesnaeste godine Franjo je igrao nogomet, i kroz taj sport je upoznao prijatelja za cijelog života kako to obično i biva. Radio je u tiskari u Zagrebu i kao najbrži u svojoj nogometnoj ekipi, natjecao se na krosu radničkih igara. Utrku je završio drugi, i tu počinje Mihalićeva životna priča. Prodao je svoj francuski bicikl kojeg je kupio kako bi mogao ići na posao, i krenuo trenirati u Atletskom klubu Concordia. Ubrzo je ostvario zapažene rezultate, i postao reprezentativac Nezavisne Države Hrvatske. Nije bilo natjecanja gdje su mogli nastupati reprezentativci te zemlje. Dugo je izbjegavao poziv za vojsku, a ustašku uniformu je izbjegavao jer se kosilo sa njegovim moralnim načelima. 1947.godine odlazi u Suboticu na odsluženje vojnoga roka i na vježbama trčanja zapažaju njegovu moć trčanja, te ga prebacuju u Beograd i priključuje se u atletski klub Partizan. Beograd je postao utočište velikom broju hrvatskih atletičara visoke međunarodne klase, nakon Drugog svjetskog rata, između ostalih i Franji Mihaliću. Nakon četrdeset-ak godina poslije njegovog uspjeha nestala je Jugoslavija, njegov uspjeh nije prihvaćen s nijedne strane, jer gdje god se nalazio bio je na krivoj strani. Jergović piše ovako: „Jugoslavija nestaje, Hrvatska ga neće, Srbija u njemu nalazi Hrvata. Tako je to kad započne rat. Kasnije će se stvari popraviti za njega? Ili neće?“²⁸ Tema rata česta je pojava u književnosti, na filmu, u kazalištima, pa tako i u kolumnama. Većina ljudi o kojima se piše u ovo vrijeme, živjeli su u doba ili Drugog svjetskog rata ili Domovinskog rata, tako da je nemoguće izbjeći rat jer njegov utjecaj ostavio je dosta pitanja neodgovorenih, rana koje ne zarastaju i suza koje ne prestaju teći. Mihalić kao čovjek kojeg ne zanima politika, seli se u Beograd jer Jugoslavija se na pravnom području vodi kao jedna država, iako je teritorijalno pripadao hrvatskom području i nastupao za tu istu. Uvijek se smatrao Hrvatom iako je živio u Beogradu, dobio je i hrvatsku putovnicu za vrijeme rata, trebao se preseliti u državni stan, no započeo je rat. Od tada Franjo Mihalić, iako maratonac i predstavnik zemlje u kojoj je živio, u doba u kojem je nastupao, odbačen postaje od svih strana, samo zato što se rodio na krivom mjestu u krivo vrijeme ili je ipak razlog ponos dviju država da prihvate

²⁸ Jergović, Miljenko. *Franjo je optrčao svijet i za Hrvate i za Srbe* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/franjo-je-optrcao-svijet-i-za-hrvate-i-za-srbe/> 12.09.2017

nekoga tko je predstavljao i uveseljavao obje države, sada zaraćene i posvađane. Postoje dva stajališta o odnosu politike i sporta koja navodi Dragan Koković: „Svaka rasprava o odnosu sporta i politike najčešće se odvija u rasponu između dva i stajališta: prvog, po kojem sport izražava društvene i političke odnose između država, konflikte ili njihovu suradnju, i predstavlja sredstvo politike pomoću kojega se uobličavaju određene vrijednosti ; druga struja sport smatra „apolitičnim“ u principu: on treba da stoji izvan politike.“²⁹ Činjenica je da sport nije apolitičan jer o tome jasno govore situacije kada se sport pretvara u traganje za nacionalnim identitetom, političkom emancipacijom ili za učvršćivanje političkog sistema. Baš zato uspjesi Franje Mihalića postali su gotovo pa bezvrijedni, jer nitko ne piše o njima niti ih se spominje. Slična je situacija sa još jednom osobom koja se bavila znanosti i bila dvostruke pripadnosti, Nikolom Teslom. U svojoj kolumni Jergović ga spominje kao primjer kojeg obje države svojataju, ali tek nakon toga što je on postigao nešto što nitko nije: „Odakle Tesla u priči o Franji Mihaliću? Osim što su obojica bili svoji ljudi, koji su se visoko uzdigli iznad zajednice u kojoj su rođeni, legende o njima moguće su samo ako se s poštovanjem tretira njihova dvostruka pripadnost, ako ih se prihvaća s jedne i s druge strane. Da bi Tesla, makar i simbolično, pripadao Hrvatima, Hrvati bi ga morali prihvaćati kao Srbina, a s njime i sve druge njegove sunarodnjake. Odnos prema živim hrvatskim Srbima zapravo je odnos prema Nikoli Tesli. A Franjo Mihalić trčao je i za njih i za nas.“³⁰ Može se usporediti glavni lik iz ove kolumne sa Ernstom Wilimowskim koji je također imao dvostruku pripadnost, a kada je završio sportsku karijeru nije bio poželjan niti jednima niti drugima. Što život nosi ne zna se, i hoće li se nekada isplatiti sav trud i muka koja se uložila, zbog jednog apolitičnog stava ili krive riječi. Neke sportaše nacionalnost pogura i proslavi jer masa naroda i njihove emocije bivaju zadovoljene što je dovoljno da se nekoga uzdigne, jer puk, novine, televizija i svi ostali mediji prave od igrača svog ideala kojeg će nesvjesno obožavati bez obzira na njegovu kvalitetu i mogući doprinos na sportskoj razini. Sto šezdeset i pet tisuća kilometara koji su ušli u evidenciju prešao je trčecim korakom Franjo Mihalić. Koliko je samo još kilometara prešao u veteranskim danima i tijekom mnogobrojnih treninga. Vrijednost tog truda i rada, nikada neće biti zapamćen kao srebro košarkaške reprezentacije Hrvatske na Olimpijskim igrama 1992.godine u Barceloni, koje je jednako po važnosti, ali možda u nekom drugom vremenu, i na nekom drugom mjestu.

²⁹ Koković, Dragan. 1986 *Sport bez igre*, Beograd: NIO „Univerzitetska riječ“ str. 94

³⁰ Jergović, Miljenko. *Franjo je optrčao svijet i za Hrvate i za Srbe* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/franjo-je-optrcao-svijet-i-za-hrvate-i-za-srbe/> 14.09.2017

3.6 Sportske novosti kao čuvar tradicije

Sada su već prošle i sedamdeset dvije godine od prvog tiska Sportskih novosti, a vrijeme kada je ova kolumna pisana bilo je dvije godine ranije, i naziv je kolumne „70 godina Sportskih novosti“. Ne bi ova kolumna ništa posebno značila niti predstavljala da je riječ samo o vijeku sportskih novina. Jergović započinje autobiografskim motivom, sjećanjem na naslovnu stranicu revije Sportskih novosti, uz koju je toga dana počeo kupovati i sakupljati novine Sportskih novosti. Kroz cijelu kolumnu autor je prisutan u tekstu kroz prvo lice i opisuje situaciju iz svog života, te iznosi činjenice i subjektivne komentare s kojima se čitatelj može složiti ili zauzeti suprotnu stranu, ako njegov doživljaj situacije ne pobuđuje jednake emocije i razmišljanja. Piše o vjernosti prema novinama, odnosno prema navici ljudi, bez obzira na kvalitetu nečega, već stavlja pozornost na konzervativnu odliku tih novina, iako njegovo zanimanje za druge stvari nadmašuje sportske igre, ali stvar je dosljednosti kako Jergović objašnjava: „Sportske mi, kažem, nikad nisu bile tako i toliko važne, ali, eto, ipak, nijedne novine ne čitam tako dugo kao njih. Razlog nije u njihovoj kvaliteti – premda na ovom i nekoliko obližnjih jezika nije postojao bolji sportski list – niti je razlog u mom evidentnom interesu za sport. Pored nogometa i dvadesetak drugih sportskih igara ima stvari koje me jednako toliko zanimaju. A druge, poput književnosti, umjetnosti, suvremene povijesti, zanimaju me i više od nogometa ili košarke, ali, eto, nijedne književne novine ili časopis ne kupujem u takvom kontinuitetu.“³¹ U ovom citatu Jergovićeve publicistike može se isčitati stav autora, koji izražava nesigurnost kroz veznike i čestice koje piše jedne iza drugih. „Ali, eto, ipak“ označava da njegovo razmišljanje nije potkrijepljeno dovoljno objektivnim dokazima, već se stvorila jedna određena simpatija i navika prema novinama, čiji ga sadržaj ne zanima u tolikoj mjeri kao sadržaj književnosti, kulture, politike itd. Mješanje politike u novinarstvo oduvijek je bilo za neke nedostatak, odnosno negativna strana, dok za druge koji vjerno kupuju određene novine vrlina. Novine su se gasile, jer su ovisile o politici i vlasti ili su mijenjale svoj koncept pisanja s obzirom na urednike, i to je bilo dovoljno Jergoviću za prestanak kupovanja drugih novina ili tjednika u kojima su teme za njega zanimljivije. Nadalje u tekstu, skreće pozornost na motiv sjećanja, koji svakako treba biti u kolumnama, koje pišu o uspjesima mlađih generacija, tražeći u njima idole koje su stariji gledali ili slušali, potičući čitatelja na sjećanje i lijepu uspomenu. „Nogomet se, između ostalog, i gleda da bi u potezu nekog klinca gledatelj prepozna nekoga svog Blaža Sliškovića,

³¹ Jergović, Miljenko. *70 godina Sportskih novosti* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/70-godina-sportskih-novosti/> 15.9.2017

Štefa Lamzu ili Joška Domorockog. Nogomet je za prave fanove igra sjećanja, i to se sjećanje mora osjetiti u sportskim novinama.³² Navodeći igrače koje je gledao iznova uključuje vlastite uspomene. S tim se jasno vidi razlika publicistike od tekućeg novinarstva, u kojem se iznose samo činjenice. Sportske novosti ostale su uzor svim drugim novinama i nisu se mjenjale s obzirom na politiku ili po uzoru na druge strane novine. Ostale su originalne i stvaraju vlastiti „entitet“ i zato izlaze dan danas. Prolaze događaji, ali uspomene ostaju i sjećanja, sakrivena u ljudskim glavama i srcima, te se kroz fotografiju ili novinski članak, poklon vraćaju i bude emocije i osjećaje koje nikada nisu izbljedjele ali su pokrivene prašinom čekale nekoga da ih pronađe i otpuhne prašinu. Upravo tome služe Sportske novosti, koje je autor ove kolumne dugo čuvao na tavanu, jer sjećanja se ne bacaju u smeće.

Vrijednost ovih sportskih novina nije u glavnim događanjima koja svi prate i o kojima svi pišu. Sportske novosti prate i niže lige, u kojima se osjeća dašak pravog sportskog naboja, jer nije sport potaknut novcima već ljubavi prema igri: „Sportske su imale dubinu, znale su zaći u provinciju, znaju to, ponekad, i danas, i to ih je držali i proslavljalo više i prije nego članci o velikim šampionima ili o europskom nogometu. Iz perspektive čitatelja, ili onoga tko bi uopće i kupovao sportske novine, sport je lokalni, uvelike provincijski fenomen. Oni koji se hvale da gledaju samo Ligu prvaka, nikada neće kupiti nijedne sportske novine. Nogomet se igra po blatu i s pogledom na nebudere iza pokisle tribine.“³³ Sportske su znale ostati novine i vjerne svojim čitateljima, što su čitatelji uzvratili sa svojom vjernošću. U Hrvatskoj nema starijih novina od Sportskih novosti, što pokazuje koliko je važna tradicija koncepcije koja se ne treba mijenjati. Važno je u novinama koliko dugo postoje priloge o šahovskim turnirima i pojedina autorske kolumne, jer zbog toga se čitaju novine i razvija se kultura: „Na toj vrsti tradicije razvija se neka jezična zajednica. Takva tradicija predstavlja stvarnu i suštinsku živu kulturu. Na takvim novinama i novinskim rubrikama, kao i na književnosti, živi, razvija se i mijenja materinji jezik. Nema jezika koji preživi bez novina i bez književnosti.“ Veliku ulogu sport ima i u jeziku jer se kroz tekst Miljenka Jergovića ne zaboravljaju riječi, sintagme, frazemi. Jezik je živ i treba ga očuvati, a upravo tome „usput“ i posluže publicistički tekstovi. Valja spomenuti i ulogu novina koje je u zadnje vrijeme, dolaskom tehnologije, zaboravljeno odnosno mlađim generacijama nepotrebno jer sve informacije dopiru brže internetom nego što će biti napisane u novinama. Ozren Biti također uspoređuje druge vrste medija sa

³²Jergović, Miljenko. *70 godina Sportskih novosti* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/70-godina-sportskih-novosti/> 15.9.2017

³³Jergović, Miljenko. *70 godina Sportskih novosti* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/70-godina-sportskih-novosti/> 15.09.2017

novinarstvom: „Posebnost je tiska i ta da je on, pošto ne može biti konkurentan televiziji ni radiju u izravnom prenošenju sportskih događaja, prisiljen tražiti komparativne prednosti spram njih u bogatijem izvješćivanju, s obzirom na vremensku i prostorni distancu od događaja kojim se bavi.“³⁴ Na kraju kolumne autor se vraća na sjećanje koje mu se prikaže kada oči zaklopi. Vidi ljude koji su uvijek uz kruh i mlijeko nosili Sportske novosti. Tim prikazom daje novinama status potrebe, odnosno luksuza koje su ljudi sebi svakodnevno kupovali, jer savršen početak dana jedino je mogao biti doručak uz Sportske novosti. Odgoj djece, prenošenje s generacije na generaciju određenih navika je neizbježan. Jedan od tih je upravo ovaj.

3.7 Događaji izvan okvira sporta

Pojam navijačkih skupina poznat je diljem svijeta i većinom se govori o navijačima nogometnih ekipa. Trend je postao biti navijačem, odlaziti na utakmice i primiti ili dati batina, ovisi o sreći toga dana. Miljenko Jergović piše najviše o navijačkim problemima koje nastupaju na području bivše države Jugoslavije, jer je tako odrastao, kao stanovnik svih država koje su činile tu istu. Sada živi i djeluje u Hrvatskoj ponajviše, stoga kao kolumnist Jutarnjeg lista, teme su mu hrvatske navijačke skupine. Dvije najpoznatije navijačke skupine u Hrvata su „Torcida“, navijači Hrvatskog nogometnog kluba Hajduk iz Splita, i „Bad blue boys“ (skraćeno „BBB“) navijači Građanskog nogometnog kluba Dinamo iz Zagreba. U ovom odjeljku, zbog slične tematike i problema bit će povezane tri kolumne kroz koje će se uvidjeti i ona negativna strana sporta. Prvi podatak koji će biti iznesen je da je razmak između ovih kolumni sedam godina, što znači da je problem navijačkih skupina prisutan već dugi niz godina, i da se još uvijek nije riješio, što dovoljno govori o nadležnim tijelima Hrvatske i utjecaju „moćnih“ ljudi u svijetu sporta. Prva kolumna od odabranih ima naslov „Modra mladež policiji vadi oči“. Slučaj u kojem navijač skupine „Bad blue boys“ ranjava policajca tako da ga zauvijek osakati izbivši mu oko „topovskim udarom“, nije odmah pronađen i kažnjen. Jergović piše kolumnu u vrijeme dok policija nije mogla unatoč kamerama na stadionima otkriti počinitelja, i kasnije biva osuđen dvadesetogodišnjak koji je dobio četiri godine maloljetničkog zatvora. Prva stvar od koje autor kreće je upućenost u situaciju, kroz ironične poruke o pronalaženju počinitelja pa ga oslovljava sa „nepoznati počinitelj, kojega policija Tomislava Karamarka iz objektivnih razloga nikada neće otkriti“. Vrlo emotivno proživljava djelo protiv humanosti, što se može vidjeti iz pisanja u prvom licu

³⁴ Biti, Ozren. 2012. *Nadzor nad tijelom* Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatska str.195

množine, gdje se identificira sa skupinom istomišljenika koje stvara oko sebe, i namjera mu je ukazati na političke igre koje se naziru iza tog čina. Nemoguće je ne napisati da je policajac sa trideset i tri godine postao lišen jednog oka, i bit će prebačen na slabije plaćeno radno mjesto gdje će se utaboriti do kraja radnog vijeka. Sve to proizašlo je iz netrepeljivosti između dva naša najtrofejnija kluba, čija povijest seže na početak dvadesetog stoljeća. Do tog trenutka o BBB-u piše se u superlativima, dok se pokaže pravo njihovo lice, i zatim se krivnja svaljuje na šačicu navijača o kojima se najednom govori kao o huliganima, dok s druge strane postaju ikone koje se štiju. O psihologiji navijača piše Dragan Koković: „Heroji postaju oni koji su izmislili odvratnu psovku, pogrdu, koji su uspjeli da bace kamen sve do protivničkog šesneasterca, da pogode protivničkog igrača petardom u glavu, da ga pljunu u lice, udare nogom na putu do svlačionice.“³⁵ To je ono čime se vodi pojedinac koji se nađe u masi, pogotovo masi koja je uzavrele krvi i naboja. U samom ponašanju skupine, može se vidjeti predstavnik kluba Dinama, Zdravko Mamić, sada dopredsjednik GNK Dinama, koji je više puta sudjelovao u vrijeđanju novinara, tučnjavi na stadionu i javnim prijetnjama. Bitna činjenica je da navijačke skupine, pravno gledano su udruge građana, koji imaju besplatne gradske prostorije u kojima „djeluju“, što recimo nije slučaj sa nekim udruge koje se bave kulturom ili kakvom drugom djelatnosti. Nadalje, mediji zarađuju od senzacionalnih vijesti i pisanja o aktualnim temama, no bit je da vijest bude što više ekscentrična, i zato baš mediji i jesu krivi jer se bave dijelom društva koje je trn u oku, a nadležne službe ne rade svoj posao. S tim stavom autor poziva istomišljenike da mu se pridruže i zajedno pokrenu sustav koji se mora znati izboriti za ljudska prava. Djeluje na narod, potiče njihove emocije koje vodi u pravom smjeru i ukazuje na moralno i objektivno razmišljanje, iako je to subjektivno napisan tekst. Na kraju navodi primjer Francuske, koji su zabranili rad navijačkih skupina, upravo onih koji fizički napadaju ljude, šire mržnju i to upravo na sportskim manifestacijama. Sa širenjem mržnje, pogotovo nacionalne kroz sport prepliću se te dvije hrvatske navijačke skupine i nalaze zajednički jezik. Početkom devedesetih godina izbija Domovinski rat, zbog odcijep0ljenja Hrvatske od države Jugoslavije, i događa se napad Jugoslavenske narodne armije (JNA) na Republiku Hrvatsku. Od tada hrvatski navijači složni su jedino oko jednoglasnog navijanja :“Ubij Srbina!“. Upravo taj poklik nalazi se u nazivu kolumne napisane sedam godina nakon izbijanja oka policajcu. Spomenut je u šatrovačkom obliku izricanja riječi kako bi kroz humorističan naslov autor skrenuo pozornost na sami tekst. „Ako im je već sila, neka viču: Bijbiju Binbinasr!“ naslov je kolumne, kojoj je tema po tko zna koji

³⁵Jergović, Miljenko. *Modra mladež policiji vadi oči* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/modra-mladez-policiji-vadi-oci/> 17.09.2017

put kazna Hajduku zbog navijačke skupine Torcide. Na početku kolumne autor skreće pozornost na autobiografski motiv u kojem opisuje šatrovački govor, i kada se koristio i to kroz prvo lice jednine, što govori o iznošenju faktografije i usporedbi sa današnjim vremenom. Šatrovački govor je tajni govor pojedinih skupina ljudi, tvori se premetanjem zadnjeg sloga na početak kao npr. **pivo – vopi**. Karakterističan je za veće gradove poput Zagreba, Beograda, Sarajeva. Jergovićev šatrovački još je zamršeniji, pošto većina ljudi se brzo navikne i shvati šatrovački govor, pa je ubacio reduplikaciju, što se može vidjeti iz naslova kolumne. On se igra sa jezikom, i tako daje informacije koje upotpunjuju priču i stvara od jednostavne vijesti, opširan, umjetnički tekst. Nakon uvoda, spominje temu i na ironičan način, sa postavljanjem pitanja čitatelju koja su retorička, odnosno ne traže odgovor, iziskuje od čitatelja razmišljanje. Slučaj pozivanja na smrt Srba od strane hrvatskih navijača, pokušava se iskorijeniti, te je tako Torcida na prijateljskoj utakmici u Dugopolju taj poklik par puta ponovila i zaradila primjerenu kaznu. Dakako, vijest ne bi bila toliko zanimljiva da se čelnici kluba, nogometni uvaženi novinari nisu zapitali zašto je Hajduk dobio kaznu, i tko je to prijavio, odnosno koja osoba je glavna za borbu protiv rasizma u Hrvatskoj. U tekstu obadviju kolumni autor oslovljava ironično i BBB i Torcidu kao „najbolje navijače na svijetu“ što je zanimljivo jer je razmak sedam godina između te dvije kolumne. Definitivno na ironičan način piše o navijačima oba kluba, a isto tako piše o jeziku na kojem je izrečen taj poklik. Svaki jezik se može vrlo brzo prevesti, tako da nije bitan jezik na kojem se izgovara uvreda, već humoristično daje prijedlog navijačima neka koriste šatrovački govor kojeg neće razumijeti nadležne službe. Autor još jednom ubacuje autobiografski motiv, vlastitog navijanja za određeni klub, a kasnije da pojača osjećaj melankolije koristi i vulgarizam: „Svih tih godina Željine borbe za opstanak morao sam imati i rezervni klub. Za koji će mi srce zaigrati u gornjem dijelu tablice. Nekoga tko će se junački držati, i na kraju biti bolji od očeva Dinama. Bio je to Hajduk. Tempi passati. „Bilo pa prošlo, sad ga jebaji“, kako u jednoj pjesmi kaže veliki pjesnik moga nekadašnjeg grada.“³⁶ Konativna funkcija u ovoj kolumni postoji i pokušava djelovati na čitatelja i izaziva određenu reakciju. Na kraju se obraća Torcidi i na šaljiv način predlaže svoju verziju šatrovačkog govora kako ne bi nikome bilo razumljivo, te kako bi se nekažnjeno i nacionalno ostvarili „najbolji navijači na svijetu“. Konotacija navijača negativna je iz razloga već navedenih u tekstu, no ima i pozitivnih strana koje oni posjeduju. Jedna od tih su protesti protiv nevaljalog sustava, što je u slučaju Hrvatske i hrvatskog sporta vrlo često. U nastavku priče o sportu i navijačima, tema sljedeće kolumne seli se u Južnu

³⁶ Jergović, Miljenko. *Ako im je sila neka viču Bijbiju Binbinasr* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/ako-im-je-vec-sila-neka-vicu-bijbiju-binbinasr/> 18.09.2017

Ameriku, točnije u Brazil. Zemlja domaćin Svjetskog prvensta u nogometu 2014.godine, bila je također domaćin Kupa Konfederacija jer se odigrava tradicionalno u zemlji koja će biti domaćin Svjetskog prvenstva. U samom početku, autor čitatelja upoznaje sa Brazilom, njegovom tradicijom i kulturom, pa tako i književnikom, Jorge Amadom. Sa navođenjem primjera svjetskog književnika, Jergović dokazuje koliko je brazilska književnost i kultura rasprostranjena u svijetu i bitna, možda čak i više nego nogomet, iako je to zaista vrlo teško. Za vrijeme održavanja Kupa Konfederacija, počeli su masovni prosvjedi protiv Svjetskog prvenstva, jer samo će zaraditi kapitalističke organizacije, što ne ide u korist nikome osim malom broju ljudi. Borba nekoliko stotina tisuća ljudi za svoja prava prosvjedima protiv nogometa i izdvajanja javnog novca za Svjetsko prvenstvo, je sasvim očekivano ako će se time osiromašiti već novčano ispodprosječno društvo, dok će se s druge strane obogatiti ljudi koji već imaju viška novaca. Njegova misao u ovoj kolumni je humanističkog karaktera, jer ga smeta nepravda koja se vrši, ne samo u Brazilu već takve situacije nalazimo i svuda oko nas, pa čak i u lokalnim sredinama. Dodatna okolnost je smanjenje proračuna za obrazovanje i prosvjetu. Jergović uspoređuje brazilsku pobunu u odnosu na hrvatsku pobunu, gdje je bit nacionalno ostvarivanje kroz nogomet koji nije pretjerano od društvene koristi: „Za razliku od spomenute gospode, ti Brazilci uopće ne žele biti prepoznatljivi po nečemu od čega neće biti društvene koristi ili što nije dio kulturnog identiteta, u užem smislu riječi. Pobunivši se u korist obrazovanja, a protiv nogometa, Brazilci se bune u korist Jorgea Amada, svjesni da od bogaćenja pojedinog ljudi, bili oni genijalni nogometaši ili trgovci oružjem, zajednica nema koristi, i da je ludo kada zajednica investira svoj novac u njihovo bogaćenje.“ Kolumna je također pedagoške svrhe u kojoj autor pokušava napisanim riječima objasniti razmišljanje drugog naroda, koji je stao protiv nogometa koji je njihov „zaštitni znak“, kako bi se izborili za sve druge vrijednosti koje Brazil ima, a to je definitivno puno više od jedne sportske igre. Piše distancirano, sa puno više činjenica, kojima potkrijepljuje vlastitu misao, i staje u obranu svakog čovjeka.

4. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu glavna poanta bila je prikazati ulogu sporta u kolumnama Miljenka Jergovića, osvrnuti se na njegov stil u publicističkim tekstovima, napraviti razliku između standardnog jezika i jezika novinarstva, odnosno publicistike. Na početku ovog zaključka osvrnut ću se prvo na ulogu sporta kroz kolumne. Dakle, u publicistici Jergović iako je riječ o novinarstvu, osim problema kojeg navodi, često opisuje i autobiografske motive koji upotpunjuju tekst i time pokušava doprijeti do čitatelja, povezujući se s njima. Sport je sveprisutan u svim porama društva i kroz njega se ostvaruje pojedinac, a ostvaruju se i mjesta, gradovi, države. Svatko je ponosan na uspjeh nečega što je naše, dakle radi li se o klubovima ili reprezentaciji. Kolumne su odgojno obrazovnog karaktera jer u njima ističe problematiku i daje svoje mišljenje o tome na vrlo ironičan način, te svoja razmišljanja uvijek može potkrijepiti pozitivnim primjerom. Jezik kojim piše ne podilazi zahtjevima dnevne političke situacije i opće društvene klime, te gradi svoj jezični stil kojem ostaje vjeran. Svjestan je svake riječi koju napiše, svake stilske figure, vulgarizama, krivo napisanih riječi. Dakle njegov tekst nije lako štivo, jer treba poznavati materiju i uz to razlučiti kada je Jergović ironičan, a kada nije. Često komunicira sa čitateljem kroz postavljena pitanja, na koja sam daje odgovor ili retorička pitanja gdje se odgovor ne traži, već budi čitatelja i dobija njegovu pozornost. Publicističke tekstove karakterizira naglašena analitičnost koja se vidi u njegovoj sposobnosti dijeljenja događaja na uzroke i posljedice te njihovo tumačenje. Bira aktualne teme, i kroz obradu problematike uspostavlja dijagnozu suvremenom hrvatskom društvu. Imali smo teme navijača, odnosno gledatelja, na čiji problem upozorava godinama, a većinom je vezan za odnos na relaciji Srbija i Hrvatska, jer rat je neisrcpna tema koja će se povlačiti još godinama. S druge strane, pohvalio je poljske gledatelje koji su kulturno pljeskali svojim igračima iako su nevjerojatno izgubili. Kao strastveni pratitelj sporta, znam da je u svakoj državi problem navijača velik, a toga ima i u Poljskoj koju je pohvalio zbog čina vrijednog pažnje. Možemo govoriti o razlici među sportovima i profilu ljudi kakvi se skupljaju na stadionima, a kakvi u dvoranama. Bez obzira na odabir problematike, svaki put je ukazao na normalno i moralno ljudsko ponašanje kakvo bi trebalo biti u situacijama o kojima piše. Koristi digresije i na taj način dobija na ekstenzivnosti teksta. Svi spomenuti novinarski postupci glavna su obilježja vrhunske publicistike, a to rezultira odličnim viđenjem pojedinog problema kojeg iznosi i objašnjava tako kvalitetno da uspijeva utjecati na mišljenje čitatelja ili u potpunosti promijeniti njegov stav.

Jergovićevi tekstovi puni su lokalizama, turcizama, srbizama koji su već ustaljeni u govoru, no nisu prisutni u standardnom jeziku. Uzvici i poštapalice vrlo su karakteristični za njegov stil, jer s njima čini publicističke tekstove razgovornim i svakodnevnim, što pridonosi emocionalnoj boji teksta. Tekstovi su komponirani uglavnom od istih dijelova: uvoda (problematizacija događaja sama ili dodatak autobiografskog elementa), analiza problema uz referiranje na aktualan problem, postavljanje i elaboracija teze te na kraju zaključak. Zaključak je iznesen jasno, nedvosmisleno i poučno, kako bi se tekst percipirao kao čitak, informativan i sugestivan. Što se tiče jezika Miljenka Jergovića, tekstovi prolaze lektoriranje, gdje se namjerno propuštaju jezični elementi i oblici koji nisu normativno prihvatljivi, što nije slučaj sa tekućim novinarstvom kojem je cilj što jasnije obavijestiti čitatelje o nekom događaju. Publicistika Jergovića uvijek sadrži povezivanje i suprostavljanje brojnih pojava, kao što smo imali u slučaju isprike Luke Modrića, gdje se autor osvrnuo na njemačkog kancelara i njegovu ispriku, bez obzira na vrijeme i mjesto odvijanja događaja. Spomenuo sam već ironičnost teksta koje postiže sa čestim kontrastima i oksimoronima. Tu tezu potvrđuje i Sanda Lucija Udier: „Autorov je publicistički rukopis izgrađen u velikome izražajnome rasponu od eksplicitnosti i izravnosti do implicitnosti i aluzivnosti. Tekstovi imaju koliko izravnih i eksplicitnih toliko i implicitnih, aluzivnih elemenata. Da bi se značenje i smisao teksta mogli isčitati, potrebno je biti dobro informiran i znati događaje, njihove aktere, kontekst, uzroke i posljedice.“³⁷ Na kraju zaključka, mogu napisati kako je uloga sporta u kolumnama izrazite važnosti, zbog svih drugih životnih sfera koji se isprepliću sa sportom, tako da čine jednu vrlo kompleksnu cjelinu iz koje se može izvući dobra misao vodilja. Jergovićevi publicistički tekstovi o sportu, odgajaju čitatelja i otvaraju nove vidike, koje nismo zbog neinformiranosti u mogućnosti vidjeti, no to i je bit pisanja takvih tekstova. Tekstovi su poučnog karaktera, a prije svega napisani su kao književno djelo, što pruža ljubitelju čitanja gušt, iako se proteže kroz samo dvije, tri stranice teksta. Kako kažu, kratko ali slatko, to je opis njegovih tekstova, jer ne treba ni dužiti. Daje sebe i svoj život čitatelju na uvid, i povezuje se s njim sa stilom koji njeguje.

³⁷ Udier, Sanda. 2011. *Fikcija i faksija* Zagreb: DISPUT d.o.o. za izdavačku djelatnost str.135

LITERATURA

- Biti, Ozren. 2012. *Nadzor nad tijelom: Vrhunski sport iz kulturološke perspektive* Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatska
- Havelka, Nenad; Lazarević, Ljubiša. 1981. *Sport i ličnost* Beograd: Sportska knjiga
- Koković, Dragan. 1986. *Sport bez igre* Beograd: NIO „Univerzitetska riječ“
- Malović, Stjepan. 2005. *Osnove novinarstva* Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
- Pavlinić, Vladimir. 2001. *Stil i jezik novinara* Zagreb: Udruga za demokratsko društvo
- Udier, Sanda Lucija. 2011. *Fikcija i fakcija* Zagreb: Disput d.o.o. za izdavačku djelatnost
- Vasilj, Miroslav. 2014. *Sportsko novinarstvo* Zagreb: Synopsis
- Vrcan, Srđan. 2003. *Nogomet – politika – nasilje: ogledi iz sociologije nogometa* Zagreb: Naklada Jesenski i Turk

INTERNETSKI IZVORI

- Jergović, Miljenko. *Sumnjivo lice* <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/>
- Jergović, Miljenko. *Isprika vrijedi više od psovke* <http://www.autograf.hr/isprika-vrijedi-vise-od-psovke/>
- <https://talksport.com/football/incredible-story-ernest-wilimowski-man-who-played-poland-and-germany-170324232788>
- Gojević, Mirta. *Publicistički stil* hrcak.srce.hr/file/104324